

УДК 78.01:378.142

DOI 10.32461/2226-3209.2.2025.339060

Цитування:

Косінова О. М., Неграй Д. В. Твори Миколи Гоголя на українській театральній сцені: еволюція художнього осмислення та адаптації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 527–533.

Косінова Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя,
заслужена артистка України
<https://orcid.org/0000-0003-0453-4475>
kosinova@meta.ua

Kosinova O., Negrai D. (2025). Works of Mykola Gogol on the Ukrainian Theater Stage: Evolution of Artistic Understanding and Adaptation. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 527–533 [in Ukrainian].

Неграй Денис Васильович,
здобувач Карлового університету, м. Прага
<https://orcid.org/0009-0000-4637-6255>
denng1217@gmail.com

ТВОРИ МИКОЛИ ГОГОЛЯ НА УКРАЇНСЬКІЙ ТЕАТРАЛЬНІЙ СЦЕНІ: ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ОСМИСЛЕННЯ ТА АДАПТАЦІЇ

Мета роботи – виявити еволюцію художнього осмислення та сценічної адаптації творів Миколи Гоголя в українській театральній творчості. **Методологія дослідження** включала історико-культурний, компаративний та мистецтвознавчий аналіз, що дало змогу виявити еволюцію режисерських підходів у відтворенні гоголівських мотивів на сцені. Дослідження базується на аналізі мемуаристики, медійних публікацій, рецензій і театральних постановок, що дало можливість простежити розвиток режисерських рішень творів М.Гоголя. **Наукова новизна** статті полягає у виявленні змін у трактуванні гоголівської тематики в контексті українського театру, у характеристиці творчих режисерських експериментів. **Висновки**. Літературна спадщина Миколи Гоголя є важливою частиною українського театального процесу. Маючи позачасовий характер, вона здатна відбивати традицію та новаторство, що доводить: вона не архаїчний спадок, а жива й гнучка матерія, що збагачує сучасний театр новими сенсами й формами. Представлення творчої спадщини Миколи Гоголя на українській театральній сцені за майже сто років зазнало помітних трансформацій. На них мали значний вплив політичні події, ідеологічні настанови та культурне підґрунтя кожного історичного періоду. Театральна гоголіана на сьогодні, крім романтизованої етнографії, відбиває постколоніальне сприйняття представленої у творах письменника реальності. Нині український культурний простір репрезентує творчість Миколи Гоголя як частину національної культурної спадщини, очищуючи її від російського ідеологічного тлумачення. На сьогодні твори митця представлені в різних формах – від класичних вистав до експериментального театру, де сучасні технології дають змогу занурити глядача у світ образів Гоголя щоразу по-новому.

Ключові слова: український театр, Микола Гоголь, режисура, гоголіана, сценічна естетика, театральна інтерпретація.

Kosinova Olena, Honoured Artist of Ukraine, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Directing, Associate Professor at Nizhyn Mykola Gogol State University; Negrai Denys, Charles University, Prague

Works of Mykola Gogol on the Ukrainian Theater Stage: Evolution of Artistic Understanding and Adaptation

The purpose of the study is to explore the evolution of artistic interpretation and stage adaptation of Mykola Gogol's works in Ukrainian theatrical art. **The research methodology** includes historical-cultural, comparative, and art analysis, which allows for identifying the evolution of directorial approaches in the staging of Gogol's motifs. The study is based on the analysis of scholarly works, memoirs, reviews, and theatrical productions, which made it possible to trace the development of directorial decisions regarding Mykola Gogol's works. **Scientific novelty** lies in identifying changes in the interpretation of Gogol's themes within the context of Ukrainian theatre, as well as in characterising the creative experiments of theatre directors. **Conclusions.** The literary legacy of Mykola Gogol is an essential part of the Ukrainian theatrical process. Timeless in nature, it is capable of reflecting both tradition and innovation, proving that it is not an archaic inheritance, but a living and flexible medium that can enrich contemporary theatre with new meanings and forms. The representation of Mykola Gogol's creative heritage on the Ukrainian theatre stage has undergone noticeable transformations over nearly a century. These changes were significantly influenced by political events, ideological dominants, and the cultural background of each historical period. Today, the theatrical portrayal of Gogol not only includes romanticized ethnography but also reflects a postcolonial perception of the reality depicted in his works. Currently, Ukrainian cultural space presents Gogol's legacy as part of the national cultural heritage, cleansing it

from Russian ideological interpretations. Today, the artist's works are staged in various forms – from classical performances to experimental theatre, where modern technologies allow the audience to immerse themselves in Gogol's world of imagery in entirely new ways.

Keywords: Ukrainian theatre, Mykola Gogol, directing, Gogoliana, stage aesthetics, theatrical interpretation.

Актуальність теми дослідження. Микола Гоголь – класик літератури, який мав українське коріння: народився на Полтавщині, мав старовинне гетьмансько-старшинське походження. Цікаво, що його батько, поміщик Василь Гоголь-Яновський, теж був письменником, писав п'єси українською мовою, які мали успішне сценічне життя. На формування сценічного мислення Миколи Гоголя значною мірою вплинуло його навчання в Ніжинській гімназії вищих наук князя Безбородька. 2024 року до 215-ї річниці Миколи Гоголя вийшло ілюстроване видання Г. Самойленка «Навіки з Україною», у якому представлено шлях формування Гоголя як письменника, актора, режисера під час його навчання в гімназії [19]. Цей заклад поєднував класичну освіту з мистецьким розвитком і став для майбутнього письменника справжньою школою театру. Саме тут Гоголь вперше долучився до аматорських вистав, де не тільки грав на сцені, а й випробував себе як автор і режисер. Атмосфера закладу була сповнена театральних пошуків, що згодом проявилось в його літературних творах. Випускник гімназії 1829 року, письменник та журналіст Н. Кукольник згадував, що до найприємніших подій навчання в гімназії належало створення домашнього театру. Беручи участь у цій «благородній розвазі», Гоголь спочатку виконував другорядні ролі, а потім успішно – і головні [18].

Хоча Микола Гоголь свої твори писав російською мовою, його світогляд залишався глибоко українським. Митрополит Димитрій (Рудюк) вважає, що літературний митець любив Україну: у своїх листах він вживав вислови: «ради всего нашего», «ради нашей Украины», «душа сильно тоскует за Украиной» [14]. А на думку В. Тетієвського, «російська мова в його творчості зовсім не означала капітуляції перед сусідньою імперією, а була прекрасним засобом наповнити її українськими ідеями» [23, 1]. О. Ніколенко, аналізуючи першу редакцію повісті «Тарас Бульба» (1835), актуалізувала тезу, що саме завдяки Миколі Гоголю, який разом з М. Максимовичем досліджував українську історію та збирав українські пісні, тема українського козацтва «потужно зазвучала у світовій літературі» [16, 17].

Отже, у своїх творах письменник сформував для світу образ волелюбного

українського народу, показав його героїчну історію, самобутній характер, багату культуру. Творчість українця Миколи Гоголя надихнула не одне покоління українських театральних митців на оригінальні постановки, а колоритні персонажі гоголівських творів стали окрасою театральних сезонів. Чи змінилося сценічне їх прочитання із часу їх появи до сьогодні – це питання ще не ставало предметом вивчення дослідників, що зумовлює його актуальність.

Аналіз досліджень і публікацій. За останні п'ять років щодо сценічного прочитання творів Миколи Гоголя науковці в нечисленних дослідженнях порушували такі аспекти. Так, В. Кузик порівняла три редакції української класичної опери Миколи Лисенка «Тарас Бульба» за однойменною історичною повістю Миколи Гоголя, вказавши, що творчість вітчизняного письменника стала джерелом для переосмислення та інтерпретацій у кінематографі, живописі, скульптурі і, звісно, у драматичному та музичному театрі [11, 28]. Н. Сквіра, рецензуючи енциклопедію до 200-річчя від дня заснування Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Н. Самойленка «Микола Гоголь і Україна» (2020), вказала культурних діячів, які популяризували й інтерпретували творчість письменника, зокрема акторів та режисерів Л. Курбаса, І. Миколайчука, Б. Ступку, Н. Ужвій [21, 157]. Про творчість Миколи Гоголя, зокрема його «Ніч проти Різдва», як джерело хореографічних інтерпретацій зазначала Ф. Джафарова. Авторка відзначила одноактний балет «У Солохи» (1998) за мотивами твору письменника, у якому балетмейстер В. Литвинов по-новому представив дійство, підсиливши пластичні рухи виконавців виражальними засобами кіно: напливами, стоп-кадрами, монтажем фрагментів [6, 153]. В. Антонюк дослідила жіночі образи (Матері, Полячки й Татарки) опери «Тарас Бульба» Миколи Лисенка за мотивами однойменної історичної повісті Миколи Гоголя, дійшовши висновку, що «оперна ліризація твору суттєво розширила зображувальні можливості драматичних сцен «Тараса Бульби» за рахунок уведення в художній текст театральних прийомів, помножених на національну експресію співу» [1, 44]. В. Котенок вказала, що в межах проєкту «Духовна репарація», у якому театральні митці намагаються відстояти

вкрадених в Україні діячів, зокрема Миколу Гоголя, Іллю Рєпіна та Антона Чехова, у Національному центрі театрального мистецтва Леся Курбаса було представлено ліричну комедію «Старосвітські діди» за мотивами твору Миколи Гоголя, де головні герої – сучасне подружжя – потрапляє в минуле, щоб на прикладі персонажів гоголівського твору переосмислити свої стосунки, ставлення до життя [9].

Хоча постать Миколи Гоголя останнім часом не перебувала в полі активного інтересу вчених, проте творчість письменника-українця є частиною національної культурної спадщини, тому її вивчення є ще одним кроком до усвідомлення свого, українського, національних джерел, які живлять і нинішню сучасну культуру.

Мета роботи – виявити еволюцію художнього осмислення та сценічної адаптації творів Миколи Гоголя в українській театральній творчості.

Виклад основного матеріалу. На початку XIX століття український театр формувався під впливом західноєвропейських і російських традицій, однак поступово виробив власні естетичні принципи та пережив період активного становлення. Одним із джерел творчого натхнення для режисерів цього періоду стала творчість Миколи Гоголя. Його твори, сповнені глибокого психологізму, фантастичних та гротескних елементів, відкривали широкі можливості для митців-театралів. Зокрема, перші постановки за мотивами творів Гоголя, коли ключовими фігурами сцени були Іван Котляревський, Михайло Щепкін, Карпо Соленик, які заклали основи акторської гри та режисури, мали адаптаційний характер.

З появою Театру корифеїв (1882), який заснував Марко Кропивницький, відбулося зародження і становлення українського професійного театру, для розширення репертуару якого митці звернулися і до творчості Миколи Гоголя. М. Старицький і М. Кропивницький «першими зробили сценічні варіанти гоголівських "Різдвяної ночі", "Майської ночі, або Утопленої", "Сорочинського ярмарку", "Вія" і чи не найскладнішого для сцени "Тараса Бульби". Окремі з цих творів за жанром визначалися як "комедії" чи "оперети", інші були "ліричними драмами", а "Тарас Бульба" замислений був спочатку як просто "драма", а пізніше творився М. Лисенком як "героїчна опера» [15, 140]. Адаптуючи твори Миколи Гоголя до сцени та наближаючи їх до простого глядача,

корифеї збагачували постановки реалістичними картинами: сценами з вечорниць, весільних обрядів, традиційного побуту; активно задіювали хореографію та спів. Значним успіхом в українських та закордонних глядачів користувалася комедія «Вій», де роль Сотника М. Кропивницький намагався грати реалістично; на відміну, наприклад, від Леся Курбаса, який, теж граючи Сотника, але в мандрівному театрі «Руська бесіда» (1912–1914), його романтизував як представника козацтва [15, 143]. Корифеї у своїх постановках гоголівських творів використовували натуралістичні прийоми й етнографічну точність, додавали нові для гоголівських творів образи та сцени. Здійснюючи сценічні переробки, вони по-різному презентували твори Миколи Гоголя: одні наголошували на побутовій, любовній лінії, інші – на більш масштабній, народницькій.

Загалом постановки на основі творів Миколи Гоголя відкривали роботу не одного культурного закладу чи об'єднання. Так, «1891 року, в Києві, у приміщенні театру Бергоньє на Фундуклеївській вулиці (нині на цьому місці знаходиться театр імені Лесі Українки на вулиці Богдана Хмельницького) виставою «Ревізор» дебютував перший стаціонарний театральний колектив «Київське драматичне товариство» [24]. Виставу «Ревізор» було поставлено 1900 (1901) року в Полтаві до «відкриття нового театального приміщення під назвою «Полтавський просвітницький будинок» [24]. 1925 року в Харкові (тоді українській столиці) постановка «Сорочинський ярмарок» Модеста Мусоргського відкрила першу Державну українську оперу [4].

У період українізації, 1920–1930-ті роки (коли більшовики намагалися «залучити місцеве населення до радянського будівництва», а, «зіткнувшись зі злетом національних рухів», вирішили їх очолити, щоб ті не зруйнували радянську імперію [10]), в українських театрах активно ставили твори Миколи Гоголя як українського класика. Проте з кінця 1930-х років акцент змістився на «великоруський» контекст і сприйняття Миколи Гоголя як частини російської класики. А твори «Вечори на хуторі біля Диканьки», «Тарас Бульба» та «Сорочинський ярмарок» представляли у форматі фольклорно-романтичної картинки, часто із шаржованим образом українців.

Про гоголіану другої половини XX ст. у постановках, зокрема, Кримського

українського театру вказував В. Загурський. Дослідник наголосив, що в п'єсі Марка Кропивницького «Вій» (1958) «хімерну поетику літературного першоджерела» режисер вистави Д. Василенко поєднав «з елементами лаконічної, але яскравої музично-хореографічної видовищності» [7, 81]. Вистава «Травнева ніч» (1960) у цьому театрі режисера Є. Бойка мала традиційне представлення, з поєднанням драматичної динаміки та сценічної яскравості. Епічного піднесення постановці надавали монологи автора, чії слова актори синхронно оживлювали для глядача. Режисер С. Сміян представив власну версію музичної комедії (1992): зменшив кількість діалогів, ввів оперні елементи, спецефекти. «Сорочинський ярмарок» (1990) під орудою С. Сміяна характеризувався виваженою делікатністю, «тонким відчуттям саме гоголівського стилю» [7, 81]. Обрамленням для цієї постановки слугувала картина ярмаркового бешкету, створена пантонімічними рухами перекупок, циганів, парубків та ін. Художнє оформлення вистави було не традиційним, бутафорським, а символічним – за допомогою великих білих полотен з рослинним орнаментом, стрічок і барвистого вінка.

Період незалежності ознаменувався поверненням українського прочитання творів Миколи Гоголя. А Революція гідності (2014) та повномасштабне вторгнення активізували питання українськості письменника. Культурні діячі спрямували свої зусилля на деколонізацію образу Миколи Гоголя. Театри замість фольклорно-шароварної естетики стали демонструвати соціальну сатиру, гротеск, трагіфарс. Так, на початку ХХІ століття київські театри пропонували публіці такі постановки за мотивами творів Миколи Гоголя: «Одруження» і «Ревізор» – Національний театр імені Івана Франка; «Ревізор» – Театр імені Лесі Українки; «Ніч перед Різдвом» – Київський муніципальний академічний театр опери та балету для дітей та юнацтва; «Гравці» – Театр на Подолі і Муніципальний театр «Київ»; «РЕхуВІлійЗОР» – Молодий театр. Зріс інтерес до альтернативних трактувань у контексті української ідентичності, травми колонізації та пошуку себе. І «ступінь використання літературного першоджерела для створення сценічного тексту», як вказувала О. Велимчаниця, був «неоднаковий: від правдивого прочитання і чіткого слідування за Гоголем ... до сміливого поєднання з іншим художнім твором ... і навіть до вираження

його самим танцем і музикою» [3]. Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка, який на своїй сцені почав ставити «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» з 24 лютого 2019 року, з повномасштабним вторгненням виставу-мюзикл режисера-постановника В. Назарова представив у новому прочитанні, із символічними прийомами, що спонукають до паралелей із теперішніми війсьними подіями в Україні [13]. З алюзією на нинішню боротьбу українського народу за право на свободу та національну самоідентичність у межах проєкту «Духовна репарація» Творче об'єднання «Скарбонка» репрезентувало й виставу «Старосвітські діди» (режисер – Т. Жирко, 2022) у Будинку офіцерів міста Львова [22].

Українську балетну гоголіану межі ХХ–ХХІ ст. дослідила О. Гресь [5, 257], яка вказала на активне використання в постановках цього періоду прийомів українського народного танцю, фольклорної образності, представлення драматичної дії як засобами лише танцю, так і в синтезі з оперним мистецтвом. Прикладами є вистави Національної опери України «Вечори на хуторі біля Диканьки» (балетмейстер – В. Литвинов, 2015) і «Вій» Одеського національного академічного театру опери та балету (балетмейстер – В. Ковтун, 2014).

Гоголівські твори – містичні, гротескні, філософські – дають режисерам простір для пошуку власної театральної мови як у сценографії, так і розкритті фабули. Прикладом може слугувати сценічне втілення містичного образу гоголівського Вія, який надихнув не одного сучасного режисера на нетривіальні інтерпретації. Так, у драмі «Вій. Докудрама» Наталі Ворожбит як сучасній версії твору Миколи Гоголя класичний сюжет перенесено в сучасні реалії; і цю п'єсу було втілено в постановках «Дикого театру» міста Києва, Дніпровського академічного українського музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка, Чернігівського драмтеатру імені Т. Г. Шевченка й ін., що завдяки нестандартним режисерським рішенням користувалися успіхом у публіки.

Пандемія COVID-19 спонукала театр, як й інші креативні індустрії, опановувати інтернет-простір [2, 104]. Тож театральна гоголіана стала доступною й онлайн. Так, 2020 року Театр на Подолі в межах культурного проєкту «Театр 260 градусів», що готував для шанувальників театру онлайн-версії постановок, представив спектакль «Шинель» із застосуванням 3D-технологій

(режисер постановки – В. Федотова, режисер відеоверсії – В. Кондратюк) [12].

Рис. 1. Реклама онлайн-вистави «Шинель»

Джерело: [17].

Театр як храм мистецтва вбирає в себе багатство традицій і, водночас, як наука постійно розвивається. Сучасний театр, працюючи з гоголіаною, не обмежується традиційними формами, а перебуває в постійному русі, адаптуючись до нових викликів і технологічних можливостей. Відеопроєкції, відеоарт, VR й AR дають змогу залучати аудиторію, вибагливу до новітніх цифрових технологій.

Наукова новизна статті полягає у виявленні змін у трактуванні гоголівської тематики в контексті українського театру, у характеристиці творчих режисерських експериментів.

Висновки. Отже, літературна спадщина Миколи Гоголя залишається важливою частиною українського театрального процесу. Маючи позачасовий характер, вона здатна відбивати традицію та новаторство, що доводить: вона не архаїчний спадок, а жива й гнучка матерія, здатна збагачувати сучасний театр новими сенсами й формами. Представлення творчої спадщини Миколи Гоголя на українській театральній сцені за майже сто років зазнало помітних трансформацій. На них мали значний вплив політичні події, ідеологічні домінанти, світові катаклізми та культурне підґрунтя кожного історичного періоду. Театральна гоголіана набула формату, крім романтизованої етнографії, постколоніального сприйняття представленої у творах письменника тодішньої реальності. Нині український культурний простір репрезентує творчість Миколи Гоголя

як частину національної культурної спадщини, очищуючи її від російського ідеологічного тлумачення. На сьогодні твори митця представлені в різних формах – від класичних вистав до експериментального театру, де сучасні технології дають змогу занурити глядача у світ образів Гоголя щоразу по-новому. Однак важливо пам'ятати, що технічні інновації не повинні витіснити акторську майстерність і режисерську концепцію, а навпаки – працювати на посилення змісту. Саме гармонійний синтез традицій та новаторства створює нову якість сценічного мистецтва та визначає майбутнє гоголіани в театральному просторі XXI століття.

Література

1. Антонюк В. Г. Галерея жіночих образів опери М. В. Лисенка «Тарас Бульба» за історичною повістю М. В. Гоголя. *Література та культура Полісся № 110. Філологічні науки № 24*. 2024. С. 36–45. DOI: 10.31654/2520-6966-2024-24F-110-36-45.
2. Бугайов М. В. Соціокультурний феномен блогів: культурологічний вимір : дис. ... д-ра філос... 034 – Культурологія. Київ, 2023. 198 с.
3. Велимчаниця О. Як на київських сценах Гоголя грають. *Кіно-Театр*. 2009. №3. URL: http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=891 (дата звернення: 05.03.2025).
4. Голинська О. Микола Гоголь та українська національна опера. *Музика*. 25.01.2016. URL: <https://mus.art.co.ua/mykola-hohol-ta-ukrajinska-natsionalna-opera/> (дата звернення: 05.03.2025).
5. Гресь О. І. Письменницька спадщина М. Гоголя в українському балетному театрі на рубежі XX–XXI століть. *Молодий вчений*. 2017. № 10(50). С. 254–258.
6. Джафарова Ф. Т. Танець як засіб художньої виразності у п'єсі М. В. Гоголя «Ніч проти Різдва». *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі*: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 01–02 червня 2023 р.). Київ : НАКККіМ, 2023. С. 152–154.
7. Загурський В. І. Втілення творів М. В. Гоголя на сцені Кримського українського театру. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 156. С. 81–82.
8. Кокуленко Б. Г. Творчість Миколи Васильовича Гоголя в театрі й танці. *Культура і сучасність*. 2013. № 1. С. 143–148.
9. Котенок В. М. «Духовна репарація»: «Старосвітські діди» Миколи Гоголя. *Кіно-Театр*. 2023. № 2. С. 10–11. URL: <https://ekma.ir.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3e42cede-f7f3-4c9a-8c8a-af0f5d3020b3/content> (дата звернення: 05.03.2025).
10. Кралюк П. Українізація у 1923–1932 роках. Український національний рух

становив загрозу для влади СРСР. *Радіо Свобода*. 26.04.2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30576563.html> (дата звернення: 05.03.2025).

11. Кузик В. В. Повість «Тарас Бульба» Миколи Гоголя – сюжетна основа української класичної героїчної опери. *Література та культура Полісся № 110. Філологічні науки № 24*. 2024. С. 28–35.

12. Ліцкевич О. У день народження Гоголя безкоштовно покажуть виставу «Шинель». *Суспільне. Культура*. 31.03.2021. <https://suspilne.media/culture/118465-u-den-narodzenna-gogola-bezko-stovno-pokazut-vistavu-sinel/> (дата звернення: 05.03.2025).

13. Мироненко М., Галацька В. Микола Гоголь у пікселі театру ім. Т. Г. Шевченка. *Дніпро Культура*. 05.02.2023. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/Mykola_Hohol_u_pikseli_teatru_im-TSHShevchenka (дата звернення: 05.03.2025).

14. Митрополит Дмитрій (Рудюк). Микола Гоголь «Душа тоскує за Україною». *Українська правда*. 03.04.2009. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/rudyuk/49d5e26b66290/> (дата звернення: 05.03.2025).

15. Насенко М. К. Микола Гоголь і драматургія Театру корифеїв. *Літературознавчі студії*. 2021. № 60. С. 137–146. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-6346.60.137-146>.

16. Ніколенко О. Художня рецепція образів України та українців у повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» (перша редакція 1835 р.). *The Reception of East Slavsc Literatures in the West and the East*. 2023. URL: https://library.oapen.org/bitstream/id/e0412ba6-be68-45b5-aa57-924a69162a45/9791221502381_04.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

17. П'ять причин переглянути онлайн-виставу «Шинель» за мотивами повісті Миколи Гоголя. *Бабель*. 01.04.2021. <https://babel.ua/news/61737-p-yat-prichin-pereglyanuti-onlayn-vistavu-shinel-za-motivami-povisti-mikoli-gogolya> (дата звернення: 05.03.2025).

18. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища у спогадах студентів і викладачів : мемуари. Ніжин : НДУ, 2015. 507 с.

19. Самойленко Г. В. Навіки з Україною: до 215 річниця Миколи Гоголя. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2024. 106 с.

20. Самойленко Г. В. Переробки повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» для української сцени. *Література та культура Полісся № 82. Філологічні науки № 6*. 2016. С. 55–64.

21. Сквіра Н. М. Мозаїчне панно Гоголевої України. (Рецензія на книгу Г. В. Самойленка «Микола Гоголь і Україна: енциклопедія». Ніжин : НДУ ім. М. В. Гоголя, 2020. 696 с.). *Література та культура Полісся № 103. Філологічні науки № 18*. 2020. С. 157–158.

22. Скоростецький В. Гоголь «відкрив гвинт» російському кораблеві! *Армія inform*. 01.09.2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/09/01/gogol-vidkrutyv-gvynt-rosijskomu-korablevi/> (дата звернення: 05.03.2025).

23. Тетієвський В. Наймістичніший українець – Микола Васильович Гоголь. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2013/visnuk_113.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

24. Чередник Л. «Ревізор» М. Гоголя на полтавській сцені. *Полтавський вісник*. 19.06.2015. № 25 (1353).

References

1. Antoniuk, V. G. (2024). Gallery of Female Images in M. V. Lysenko's Opera 'Taras Bulba' Based on the Historical Novel by M. V. Gogol. *Literature and Culture of Polissia* (110). Philological sciences (24), 36–45. DOI: 10.31654/2520-6966-2024-24F-110-36-45 [in Ukrainian].

2. Bugaiov, M. V. (2023). Sociocultural Phenomenon of Blogs: Cultural Dimension: Dissertation ... Doctor of Philosophy... 034 – Culturology. Kyiv [in Ukrainian].

3. Velymchanytsia, O. (2009). How Gogol is Played on Kyiv Stages. *Cinema Theatre*, 3. Retrieved from http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=891 [in Ukrainian].

4. Holynska, O. (25.01.2016). Mykola Gogol and Ukrainian National Opera. *Music*. Retrieved from <https://mus.art.co.ua/mykola-hohol-ta-ukrajinska-natsionalna-opera/> [in Ukrainian].

5. Hres, O. I. (2017). The literary Heritage of M. Gogol in the Ukrainian Ballet Theatre at the Turn of the 20th–21st Centuries. *Young Scientist*, 10(50), 254–258 [in Ukrainian].

6. Dzharafarova, F. T. (01–02.06.2023). Dance as a Means of Artistic Expression in M. V. Gogol's Play 'The Night before Christmas'. Peculiarities of the Work of a Choreographer in Modern Socio-Cultural Space: Materials of the VIII International Scientific and Practical Conference (Kyiv,). Kyiv, 152–154 [in Ukrainian].

7. Zahurskyi, V. I. (2009). The Embodiment of the Works of M. V. Gogol on the Stage of the Crimean Ukrainian Theatre. *Culture of the Peoples of the Black Sea Region*, (156), 81–82 [in Ukrainian].

8. Kokulenko, B. G. (2013). The Work of Mykola Vasyliovych Gogol in Theatre and Dance. *Culture and Modernity*, (1), 143–148 [in Ukrainian].

9. Kotenok, V. M. (2023). 'Spiritual Reparation': 'Old World Heirs' by Mykola Gogol. *Cinema Theatre*, (2), 10–11. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3e42cede-f7f3-4c9a-8c8a-af0f5d3020b3/content> [in Ukrainian].

10. Kraliuk, P. (26.04.2020). Ukrainisation in 1923–1932. The Ukrainian National Movement Posed a Threat to the USSR Authorities. *Radio Liberty*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/30576563.html> [in Ukrainian].

11. Kuzyk, V. V. (2024). The Story 'Taras Bulba' by Mykola Gogol is the Plot Basis of the Ukrainian Classical Heroic Opera. *Literature and Culture of Polissia* (110). Philological Sciences (24), 28–35 [in Ukrainian].

12. Litskevych, O. (31.03.2021). On Gogol's Birthday, the Play 'The Overcoat' will Be Shown for Free. *Social. Culture*. Retrieved from <https://suspilne.media/culture/118465-u-den-narodzenna-gogola-bezkostovno-pokazut-vistavu-sinel/> [in Ukrainian].
13. Myronenko, M., & Halatska, V. (05.02.2023). Mykola Gogol in the Pixel of the T. H. Shevchenko Theatre. *Dnipro Culture*. Retrieved from https://www.dnipro.lib.dp.ua/Mykola_Hohol_u_pikseli_teatru_im-THShevchenka [in Ukrainian].
14. Metropolitan Dymytrii (Rudiuk). (03.04.2009). Mykola Gogol 'The Soul Longs for Ukraine'. *Ukrainian Pravda*. Retrieved from <https://blogs.pravda.com.ua/authors/rudyuk/49d5e26b66290/> [in Ukrainian].
15. Naienko, M. K. (2021). Mykola Gogol and the Dramaturgy of the Theatre of the Coryphaeus. *Literary Studies*, (60), 137–146. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-6346.60.137-146> [in Ukrainian].
16. Nikolenko, O. (2023). Artistic Reception of Images of Ukraine and Ukrainians in M. Gogol's Story 'Taras Bulba' (First Edition 1835). The Reception of East Slavic Literatures in the West and the East. Retrieved from https://library.oapen.org/bitstream/id/e0412ba6-be68-45b5-aa57-924a69162a45/9791221502381_04.pdf [in Ukrainian].
17. Babel. (01.04.2021). Five Reasons to Watch the Online Performance 'The Overcoat' Based on the Story by Mykola Gogol. Retrieved from <https://babel.ua/news/61737-p-yat-prichin-pereglyan-uti-onlayn-vistavu-shinel-za-motivami-povisti-mikoli-gogolya> [in Ukrainian].
18. Samoilenko, H. V., & Samoilenko, O. H. (2015). Nizhyn University in the Memories of Students and Teachers: Memoirs. Nizhyn [in Ukrainian].
19. Samoilenko, H. V. (2024). Forever with Ukraine: To the 215th Anniversary of Mykola Gogol. Nizhyn [in Ukrainian].
20. Samoilenko, H. V. (2016). Adaptations of M. Gogol's Story 'Taras Bulba' for the Ukrainian Stage. *Literature and Culture of Polissia* (82). *Philological Sciences* (6), 55–64 [in Ukrainian].
21. Skvira, N. M. (2020). Mosaic Panel of Gogol's Ukraine. (Review of the book by H. V. Samoilenko 'Mykola Gogol and Ukraine: Encyclopaedia'. Nizhyn, 696). *Literature and culture of Polissia* (103). *Philological sciences* (18), 157–158 [in Ukrainian].
22. Skorostetskyi, V. (01.09.2022). Gogol 'Unscrewed the Screw' of the Russian Ship! *Army Inform*. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2022/09/01/gogol-vidkrutyv-gyvynt-rosijskomu-korable-vi/> [in Ukrainian].
23. Tetievskyi, V. (2013). The Most Mystical Ukrainian – Mykola Vasiliiovych Gogol. Retrieved from https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2013/visnuk_113.pdf [in Ukrainian].
24. Cherednyk, L. (19.06.2015). 'The Inspector General' by M. Gogol on the Poltava Stage. *Poltava Herald*, 25 (1353) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.05.2025
Отримано після доопрацювання 03.06.2025
Прийнято до друку 10.06.2025